

1513
II Bidrag till Skrock och vidspökliga Berättelser
hos svenska allmoget i Västerbotten.

Middelått af H. B.

Hu "fafsna" botades.

Om våren 1855 vågade jag ut för ett litet en-
ligt som fullt utslag fick i ansigtet. Det började med en
liten klirrande fästa på hakan och efter utbreddes sig vidare
öfver kinderna, uppfåt ögonen. I månadslär ordinarie
Läkareby sjukliga stadsläkare, doktor J. Blank, bär
utbrukt och inväntas därför, men utan att, som det tycktes,
förvärra hämmade det enda, som tilltog i ^{huden} skog, brödd och
tydligt. Men man trodde sig på skrock och vilda, icke
lyssna till gamla mormors påstående, att det var "fafs-
na", eller lockat doktorn sig försöker sig på och påleddes
ändast kunde lagas bort af en klök gumma. Slutligen,
da medicinen ej syntes hjälpa, gaf hon efter och lät
i all tyfthet tillkalla den i hela ~~hela~~ norden,
för sina underkärar bekyttade Haaapa-Kajsa, ge-
menligen kallad "Haaapa-Kaj."

Det var afton, da försöken kom till oss, och
jag minnet ännu hennes resliga gestalt, hennes

sjöbrynda ansikte och stora, mörka och lifliga, något
hempföt blickande ögon. Men en kvinna med hennes
rykte måste ju imponera på en hvar och icke minst
på en 14 årig yngling. Skådet var Kaapa Koj i
allmogens vanliga dragt: mörkblå (mellanblå) klädnad,
en grå tröja, guldslätt färbild och en randig bomulls-
halsduk på halsvridet.

Med ett: "jasa, hede a pojttin? och godda!" under-
fökte hon utflaget, tillagade: "K ska skada," drog strax
fram sina korta ~~hår~~ ^{hår} ur fickan, - ~~och~~ ^{och} ~~trädades~~ ^{trädades} upp på
bordet. Gumman fyg ^{svaga} höglidlig och allra-
fram ut, när hon, blickande på sina svartnade
blad, uttalade profetiskt: "Å fastna! - De ha tvänta
litji / lit / nos grannas och kasta ut vatten på gälin
o fa ha pojttin gät o' twitta ^{sej i syna} ~~arvänder~~ ^{sej i syna} ~~o me fröim.~~
Idan ha he komi." - "Kam hände gifte hon rätt;
ty spåman har ju, såsom känt, två vilkor..."

Sedan det andras ursprung dymedels blifvit ut-
forskaadt, begärde Kaj, e quarter brännvin, hvil-
ket, efter en liten tär på tand, delades i två hälften.
Den ena hälften ~~höl~~ flögs på ett tefat och händ
skrapades med en knif guld, silfver, koppar och

tolgen äfven annan ~~metall~~ ^{metall} jemte en bit af - utflaget
skorpan, ~~härpå~~ ^{härpå} allt detta, sedan patienten fått flöta
tre gånger i fatet, händ ^{göts} händes i en liten rund
flaska - en f. k. "taskumatti", som Kajen korskade ^{fäp}
och flöck i barmen.

Andra hälften af brännvinet göts i en ^{mindre} ~~liten~~
kopparpanna, som fylldes med gräddt, färfvel och allra,
samt fländes på elden, der innehållit fändt, f.
under flitig omröring, förvandlades till en tjock grä-
gul smit, ~~rosen~~ ^{rosen} ~~fa~~ ^{fa} till det yttre liknande kett och
starkt doftande af ~~rosen~~ ^{rosen} ~~fa~~ ^{fa} ~~hvar~~ ^{hvar} utflaget morgon,
och äfven skulle smörjas.

Kaapa Koj ~~afstäckades~~ ^{afstäckades} ~~derpå~~ ^{derpå} med en silfver-
flant och ~~menade~~ ^{menade} vid affkudet: "Å ska he val
bra!"

Merkvärdigt fort verkade och den - silfver. In-
om några dagar var det fulla utflaget ~~från~~ ^{från} bort-
bläst, och den fränge doktor ~~Blank~~ ^{Blank}, ~~at~~ ^{at} hvilken
där ingen ~~vagade~~ ^{vagade} säga ~~hur~~ ^{hur} ~~dana~~ ^{dana} hemliga medel blif-
vit ~~bevägrade~~ ^{bevägrade}, ~~te~~ ^{te} ~~yttre~~ ^{yttre} helt ~~sjelfförmöjett~~ ^{sjelfförmöjett}. "Å, hvad
fäde jag - det måste ju en gång gå bort!" ~~Hur~~ ^{Hur}
Om, och hvilka ~~antickningar~~ ^{antickningar} ~~här~~ ^{här} gjordes i journa-
ler och i hvad man den medicinska vetenskapen

³ Han afstämde sig lifet den 15 Maj 1866, i ett anfäst af förskriften.

af jättemåttigt rikligt, det känna vi ej!...

Min mors fruktan, att falskan kanske kunde drifva in sjukdomen in, i sk. för ut, lyckas befinna sig året derpå, då samma ~~flaga~~ forts. sulslag igen yppade sig, under i öfrigt likadana symptom. I I var nöd för intet annat att göra, än att äta en lita Kaapa-Kaj.

Denne gång ^{5 skalle} besökte jag gumman, och vandrade i sadant lust, enstaka, sedan ut förbi juthas gift-gifveri ~~kaps~~ på lingsvägen att kafa till, passerande till väster en emalad liten stuga, der finskon - ho som på (slagen) troll onöd - bodde, samt anlände kort därefter, i skumasket, till den ~~best~~ berömda troll-gumman doktorn. - hitom Bonas ^{med i skogen} (der norr om Bonas)

Kaapa-Kajsa ~~best~~ ^{med i skogen} egde eget hem, tätt invid vägen. Hon kände genast igen mig och utropade, när hon hörde mitt ärende: "V' ha va to näsän (något betydligt) Men-eller ha ha komi igen, så någ' ska vi laga bort de för ädre gango. (även ädre gango)"

Så vidt jag minnar mig, införskänktes kuren blott till kokning af samma slags falska som ~~var~~ gift. - Möjligen glömde Kaj' i braskan segre. verna, eller hade jag dem till godo af förrigt.

Men, då jag vid tanken på min snart skedd bort-rusa, sporde hvad som borde göras, i ~~hänseende~~ ^{fall} o-lycket ännu en tredje gång återkomme, förklarade hon att flikt ej gerna kunde ske, lemnande mig dock, för alla handelser, ett ^{recept} ^{recept}. - I detta en-gick hela öfvan beskrifna procedur, med tillägg, att det i flaskan hållas brännvinet m. m., måfse "räkka (rinna) genom tre forsen", sedan det ur flaskan kassats öfver västtra axeln, under uttalande "af min flidne faders förmögen." -

Jag tackade tillbörligen för ländomen, hvil-ken emellertid aldrig behöfver tillämpas, och begaf mig på hemvägen, allt litet kusligt upprörd af besöket hos Kaapa-Kaj, och tanken på de olika föremål, såsom torkad ört, arnshin och annat - men ej så noga mäktade urskilja der om kring väggarna, i halfdunklet, inom hennes, enligt den svenske allmogens förflädd, rannars runt och fuggat hållna ^{hem} ~~flädd~~ ^{flädd}. -

Honsten torde ha bestått förnämligast i de tor-kaude läkemedel hon använde - det öfriga skulde väl så vara för att lura-ensfaldigt folk. -

) Håll troligen genom den rena brän, vid kyrkan och Ragnöra!

Det berättas om Håaga-Kajsa att profeten
vid lästförhör blott gjorde henne en fråga: "Hvad är det
bruka troldom?" - Och att hon kunde svara som ett
vatten. ... Hon var känd äfven utom länet
för sina underkurer för utlagssjukdomar, i fall,
der doktor assit komma utiät, och profeten förbesökte
hemme från när och fjern. - I slutet af 70-talet
vandrade ~~gjorde~~ den namnkunniga trollpackan här
der, men ingen har räknat ^{älska} dem, hon hufvud, ingen
har ~~den~~ upptäckt vad hon gjort för den lidande
menfölgheten! . . .

König 27/2 1883.

